Περί του Τόμου των πατριαρχών της Ανατολής του 1663: κατά πόσο δικαιολογεί αυτός τις αξιώσεις του Κωνσταντινουπόλεως επί ειδικών δικαιωμάτων εντός της Ορθοδόξου Εκκλησίας

a:2:{s:4:"TEXT";s:70099:"

Στηρίζοντας τις αξιώσεις επί του δικαιώματος να λειτουργεί ο θρόνος Κωνσταντινουπόλεως εντός της Ορθοδόξου Εκκλησίας ὡς ανώτατη δικαστική αρχή και επί του δικαιώματος εκκλήτου, ιδίως δε την εισπήδηση στο κανονικό έδαφος της Εκκλησίας της Ρωσίας και την αποδοχή σε κοινωνία των καθαιρεθέντων και αναθεματισθέντων από αυτή σχισματικών, ο Παναγιώτατος Πατριάρχης Βαρθολομαίος στην απόκρισή του στον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αλβανίας Αναστάσιο και ο επίσκοπος Χριστουπόλεως Μακάριος στην απολογία του των πεπραγμένων της Κωνσταντινουπόλεως, παραπέμπουν στο ιστορικό κείμενο, το οποίο τιτλοφορείται συντόμως ὡς «Τόμος των πατριαρχών της Ανατολής του 1663». Λαμβάνοντας υπόψη όλα αυτά, είναι ανάγκη να σταθούμε λεπτομερέστερα στις συνθήκες εμφανίσεως και συντάξεως του «Τόμου», να αναλύσουμε το περιεχόμενό του ως προς τις πτυχές, οι οποίες μᾶς ενδιαφέρουν, να διασαφηνίσουμε το βαθμό της αυθεντικότητάς του στα πλαίσια της Παραδόσεως της Εκκλησίας και ιδίως στα πλαίσια των νεωτέρων κειμένων δογματικού χαρακτήρος, τα οποία κυκλοφόρησαν εξ ονόματος των Πατριαρχών της Ορθοδόξου Ανατολής και αφορούσαν τη θέση και τις υποτιθέμενες αρμοδιότητες του πρώτου Πατριαρχικού θρόνου.

Η ιδέα στροφής στους Πατριάρχες της Ανατολής, ή όπως έλεγαν τότε στη Ρωσία τους «οικουμενικούς» Πατριάρχες (δηλαδή, στους Πατριάρχες της πρώην «οικουμένης», της Βυζαντινής αυτοκρατορίας) προς αντιμετώπιση της υποθέσεως του πατριάρχου Νίκωνος, προτάθηκε στον Τσάρο Αλέξιο Μιχαΐλοβιτς το 1662 από τον μητροπολίτη Γάζης Παΐσιο Λιγαρίδη. Ερωτηθείς από τον Τσάρο σχετικά με τα μέσα διορθώσεως της καταστάσεως εντός της Ρωσικής Εκκλησίας, ο τελευταίος απήντησε: «Στείλε γράμματα στους τέσσερις Πατριάρχες της Ανατολής».**[1]**

Ο Παΐσιος Λιγαρίδης ήταν ένα πρόσωπο αρκετά αμφισβητούμενο και κατά τον χαρακτηρισμό του καθηγητή Σ. Τρόιτσκι «καλά πληρωμένο, αδιάντροπο και ανήθικο όργανο της κλίκας ευγενών και του τσάρου, οι οποίοι αποφάσισαν την έκπτωση του πατριάρχου Νίκωνος».**[2]** Ο Λιγαρίδης, απόφοιτος του ουνιτικού Ελληνικού κολλεγίου Αγίου Αθανασίου Ρώμης, εξέδωκε βιβλία υπέρ του λατινισμού και αργότερα κατηγορείτο κατ'επανάληψιν δια τη διάδοση φιλολατινικών τάσεων στην Ορθόδοξη Ανατολή. Τα ὡς άνω επιβεβαιώνει γράμμα του Λέοντος Αλάτζη, το οποίο παραθέτει ο Πρωθιερέας Αλέξανδρος Γκόρσκι: «Προ τριών ετών ο Λιγαρίδης εγκατέλειψε τη Ρώμη και

ανεχώρησε δια την Κωνσταντινούπολη, προκειμένου να επισκεφθεί την ιδιαίτερη πατρίδα του τη Χίο και προς εξάπλωση σ' εκείνο το μέρος της Ρωμαϊκής πίστεως».**[3]** Σύμφωνα με μαρτυρίες, το δεύτερο βαθμό ιεροσύνης ο Λιγαρίδης έλαβε στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Το 1652 χειροτονήθηκε μητροπολίτης Γάζης από τον Ιεροσολύμων Παΐσιο. Όποιο και να ήταν το ακριβές ιστορικό της λήψεως του βαθμού του πρεσβυτέρου από το Λιγαρίδη, όπως σημειώνει ο Πρωθ. Α. Γκόρσκι, «η παρατεταμένη διαμονή του Παϊσίου στη Ρώμη και η φοίτηση στο Ρωμαϊκό κολλέγιο, η κατ' ανάγκη συνδυασμένη με την αποκήρυξη της Ορθοδοξίας, η ανορθοδοξία στα συγγράμματά του και η καταδίκη από τους πατριάρχες, η λίαν πιθανές επαφές του με τους πρώην συμφοιτητές και γνωστούς του από το κολλέγιο της Ρώμης, οι οποίοι δραστηριοποιούνταν πλέον υπέρ της ουνίας εντός της Πολωνικής επικράτειας, όλα αυτά δεν είναι φαντασίες της εξοργισμένης εκδικητικότητας».**[4]** Ο Παΐσιος πράγματι κατεδικάζετο κατ'επανάληψιν από τους πατριάρχες της Ανατολής και απεβίωσε, επιβληθέντος του επιτιμίου από τον Ιεροσολύμων Δοσίθεο.

Στις 21 Δεκεμβρίου 1662 στη Μόσχα εξεδόθη το Διάταγμα του Τσάρου Αλεξίου Μιχαήλοβιτς διά του οποίου στη Μόσχα θα συγκαλείτο Σύνοδος κατά του πατριάρχου Νίκωνος και προς συμμετοχή θα προσκαλούντο οι πατριάρχες της Ανατολής, δια τους οποίους ετοιμάσθηκαν και τα σχετικά γράμματα που, ώς εμπνευστής, κινητήρια δύναμη και χειραγωγός όλης της διαδικασίας της εμπλοκής των πατριαρχών της Ανατολής στη δίκη του πατριάρχου Νίκωνος, συνέταξε αναμφιβόλως ο Παΐσιος Λιγαρίδης,. Το ίδιο πομπώδης και εξεζητημένο ύφος των γραμμάτων προδίδει το χέρι μεταβυζαντινού Έλληνα. Γράμματα προς τους πατριάρχες της Ανατολής απεστάλησαν μέσω του διαβιούντος στη Μόσχα Έλληνος ιεροδιακόνου Μελετίου, κληρικού του κλίματος του πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, στον οποίο υπέδειξε άμεσα ο Παΐσιος Λιγαρίδου. Ο Μελέτιος ήταν έμπιστος του Λιγαρίδου, διαμένοντας στην οικεία του τελευταίου και λαμβάνοντας μισθό από το συνολικό ποσό, το οποίο εχορηγείτο δια τη συντήρηση της συνοδείας του Παϊσίου. Ως πράκτορας του Λιγαρίδου, ο Μελέτιος έλαβε γραπτές οδηγίες του «ότι θα έπρεπε να ομιλεί προφορικώς ως εκ μέρους του Τσάρου, δηλαδή το σχέδιο των ερωτήσεων, των συνδεδεμένων προς την υπόθεση, και των απαντήσεων, οι οποίες ανταποκρίνονταν αποτελεσματικότερα στο χαραγμένο σκοπό».**[5]** Αυτό το γραπτό παρουσίασε ο Μελέτιος στους πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως Διονύσιο και Ιεροσολύμων Νεκτάριο.

Λοιπόν, με αφορμή το εκ Ρωσίας αίτημα του Τσάρου σχετικά με την υπόθεση του πατριάρχου Νίκωνος, στην Κωνσταντινούπολη συνετάχθη κείμενο, το τιτλοφορούμενο «Τόμος ζητημάτων τινῶν ἀναγκαίων, ὧν αἱ λύσεις ἐγένοντο παρὰ τῶν ἁγιωτάτων καὶ μακαριωτάτων τεσσάρων Πατριαρχῶν».**[6]** Αυτές οι αποκρίσεις ολοκληρώνονται με ορισμό: «Ἐκδέδοται ἄρα ψῆφος κοινὴ συνοδικὴ...».**[7]** Βάσει αυτού σειρά ιστορικών ονομάζει το υπό εξέταση κείμενο «ψῆφο συνοδικὴ», ενώ ο Χριστουπόλεως Μακάριος ισχυρίζεται άμεσα ότι «Το 1663 στην Σύνοδο Κωνσταντινουπόλεως, η οποία διεξήχθη με συμμετοχή όλων των Πατριαρχών της Ανατολής και συνήλθε προς εξέταση των ζητημάτων θεολογικής, λειτουργικής και κανονικής φύσεως, τα οποία

ήγειρε ο Πατριαρχείο Μόσχας…».**[8]**

Η ονομασία του Τόμου του 1663 «ψῆφος συνοδικὴ» και ο άμεσως ισχυρισμός του Επισκόπου Μακαρίου περί διεξαγωγής το 1663 μιας ‘Συνόδου Κωνσταντινουπόλεως’ με συμμετοχή όλων των Πατριαρχών της Ανατολής δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Εξηκριβώθη ως αδιαμφησβήτητο ιστορικό γεγονός ότι ο Τόμος συνεγράφη το 1663 στην Ιστανμπούλ μόνο από τους δύο πατριάρχες της Ανατολής, δηλαδή Κωνσταντινουπόλεως Διονύσιο και Ιεροσολύμων Νεκτάριο. Έλειπαν από την πρωτεύουσα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας οι πατριάρχες Αλεξανδρείας Παΐσιος και Αντιοχείας Μακάριος. Υπέγραψαν αυτόν πολύ αργότερα και πάλι όχι στην Ιστανμπούλ: στον Αλεξανδρείας Παΐσιο αντίγραφο του ἐν λόγῳ Τόμου κομίσθηκε από τον προαναφερθέντα ιεροδιάκονο Μελέτιο, ενώ στον Αντιοχείας Μακάριο από απεσταλμένο του Ιεροσολύμων Νεκταρίου μοναχό. Καμία «Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως όλων των πατριαρχών της Ανατολής» το 1663 συνήλθε.

Το γεγονός ότι οι υπογραφές συλλέχθηκαν, του κειμένου ετοίμου όντος, από διάφορες ιεράρχες, αποδεικνύεται από διάφορο αριθμό υπογραφών κάτω από τα δύο αντίγραφα του Τόμου 1663 **[9]**. Κάτω από ένα καταχωρημένες είναι οι υπογραφές μόνο τεσσάρων πατριαρχών, ενώ κάτω από ένα άλλο, εκτός των ιδίων πατριαρχών, καταχωρημένες είναι οι υπογραφές δεκατεσσάρων μητροπολιτών και έξι αξιωματούχων του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Προφανώς. κάτω από ένα από τα αντίγραφα άρχισαν να συλλέγουν υπογραφές των παρεπιδημούντων στην Ιστανμπούλ ιεραρχών. Μάλιστα, η ίδια η θέση των επιπροσθέτων είκοσι υπογραφών των επισκόπων και αξιωματούχων προδίδει το γεγονός ότι το κείμενο δεν ήταν να υπογραφεί εξ αρχής από κάποιους άλλους, εκτός των πατριαρχών, διότι στον εναπομείναντα μετά την υπογραφή του πατριάρχου Νεκταρίου ελάχιστο χώρο κάτω, παραπλεύρως, μεταξύ των αράδων και καλύπτοντας η μία την άλλη, οι συλλεχθείσες υπογραφές μόλις χωρούν στη σελίδα, όπου δεν επρόκειτο αρχικώς να καταχωρηθούν.

Εάν ο πατριάρχης Βαρθολομαίος και ο επίσκοπος Μακάριος θεωρούν «Σύνοδο» την αποστολή κειμένου προς υπογραφή στους πατριάρχες, οι οποίοι ευρίσκονταν σε απόσταση εκατοντάδων, εάν όχι χιλιάδων χιλιομέτρων μακριά από τον τόπο συγγραφής του, τότε θα πρέπει να δεχθεί κανείς ως παράλογη τη διεξαγωγή των Οικουμενικών Συνόδων, λ.χ. της Γ’, άλλωστε ως Συνοδική απόφαση θα εδύνατο να κηρυχθεί η ίδια η αλληλογραφία, η οποία ανέδειξε την ομοφροσύνη των προκαθημένων των δύο πρώτων θρόνων της παλαιφάτου Εκκλησίας: των Αγίων Αλεξανδρείας Κυρίλλου και Ρώμης Κελεστίνου.

Προσοχή προσελκύει επίσης και ο ισχυρισμός του πατριάρχου Βαρθολομαίου στο απαντητικό Γράμμα προς τον αρχηγό της Εκκλησίας της Αλβανίας τον αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο ότι οι συντάκτες του Τόμου 1663 τον συνέγραψαν προς επίλυση των «εἴκοσι καὶ πέντε κεφαλαίων

ζητημάτων προβληθέντων αὐτοῖς ὑπὸ του κλήρου τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας».**[10]** Ο Χριστουπόλεως Μακάριος δηλώνει ότι η φερόμενη «Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως» του 1663 συνεκλήθη προς «εξέταση των ζητημάτων…τα οποία ήγειρε το Πατριαρχείο Μόσχας». Αυτή τη σκέψη του ο επίσκοπος Μακάριος τονίζει κατ'επανάληψιν: «Η Εκκλησία Μόσχας ήγειρε τότε αυτό το θέμα…».**[11]** Τα λεχθέντα δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Ουδείς κληρικός της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας υπέβαλε τα εκτιθέντα από τον Τόμο ζητήματα. Ίσως, εννοείται Γράμμα, αντίδραση στο οποίο αποτελεί ο Τόμος, αλλά τούτο υπεγράφη από τον Τσάρο Αλέξιο Μιχαήλοβιτς, και όχι από τον κλήρο του Πατριαρχείου Μόσχας.

Ερχόμενος στο περιεχόμενο του Τόμου του 1663 ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος γράφει στον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο: «Εἰς τὴν η' ἐρώτησιν: «Εἰ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνω ἐφεῖται πᾶσα κρίσις ἄλλων ἐκκλησιῶν καὶ παρ΄αὐτοῦ λαμβάνει ἑκάστη ὑπόθεσις ἐκκλησιαστική πέρας;» ἀπήντησαν ὅτι «Τὸ προνόμιον τοῦτο τῷ Πάπᾳ ἦν, πρὸ τοῦ διαῤῥαγῆναι τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας <..> ἤδη δὲ ἐκείνου διαῤῥαγέντος, αἱ ὑποθέσεις πᾶσαι τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀναφέρονται, καὶ παρ΄αὐτοῦ τὰς ἀποφάσεις λαμβάνουσι..». Ἐπαναλαμβάνουσι δὲ περί τούτου καὶ εἰς τὰς κα΄ καὶ κβ΄ τοιαύτας».**[12]**

Στα προαναφερθέντα σημεία του Τόμου ο Κωνσταντινουπόλεως διατυπώνει, ενώ οι σε πλήρη εξάρτηση από αυτόν εκείνη τη στιγμή ευρισκόμενοι τρεις πατριάρχες της Ανατολής υπογράφουν ευπειθώς**[13]** την κλασική παπιστική διδασκαλία, σαφώς δεχόμενοι τις αξιώσεις του παπισμού της Δύσεως. Εντούτοις, παραθέτοντας την η' ερωταπόκριση του Τόμου 1663, ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος αποφεύγει την παράθεση του πλήρους κειμένου αυτής, το οποίο αποδεικνύει το απόλυτο παράλογο της ψευδοκανονικής λογικής των όσων υπέγραψαν τον Τόμο.

Έτσι, εκτός του ήδη παρατεθειμένου από τον πατριάρχη Βαρθολομαίο, οι συντάκτες του Τόμου 1663 παραπέμπουν στον 4^{ο} κανόνα Σαρδικής, ο οποίος δήθεν χορηγεί στους πάπες το δικαίωμα της υπέρτατης κρίσεως εντός όλης της Εκκλησίας, όπως και στην ερμηνεία του Βαλσαμώνος, ο οποίος θεμελίωνε κατ΄επανάληψιν τη θεώρησή του των «ειδικών» προνομιών του Κωνσταντινουπόλεως με το μεσαιωνικό παπικό πλαστό κείμενο της λεγομένης «Δωρεάς του Κωνσταντίνου». Ο Τόμος παραθέτει τα το Βαλσαμώνος: «Μὴ εἶναι τὰ περὶ τοῦ Πάπα ὁρισθέντα ἰδικὰ τούτου καὶ μόνα προνόμια, ἀλλὰ ἐξακούεσθαι και εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως· ἤδη δὲ ἀποῤῥαγέντος τοῦ Ἐπικσόπου τῆς Ῥώμης ἀπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, μόνον εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν ἀναφαίνονται θρόνον. Εἰ δὲ συναινοῦσι καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι, εἰ τυχὸν ἐίη μείζων ὑπόθεσις, ἀμετάβλητος ἔσται ἡ ἐξενεχθεῖσα ἀπόφασις». Στην ίδια ενότητα οι συντάκτες του Τόμου, ομιλώντας διά τον 4^{ο} κανόνα της Σαρδικής, ειδικότερα δὲ αναφέρουν: «…ὡς αὐτὸ δηλοῖ τὸ συνοδικὸν προοίμιον τῆς ἐν Καρθαγένῃ· καὶ κατωτέρω, ἐκ τούτου τοῦ κανόνος αὐχοῦσιν οἱ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀρχιερεῖς, ἐνδέδοσθαι αὐτοῖς τὰς ἐκκλήτους πάσας τῶν Ἐπισκόπων· καὶ κατιὼν φήσιν, οὐ πάσας τὰς ἐκκλήτους τῶν Ἐπισκοπῶν ἀνατίθησιν αὐτῷ, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ Ἐπαρχιῶν, αἵτινές,

φήσιν, ὕστερον τῷ Κωνσταντινουπόλεως ὑπετέθησαν, ὡς ἑκάνῳ λοιπὸν καὶ τὰς ἐκκλήτους αὐτῶν ἀνήκειν».**[14]** Ο έν λόγῳ συλλογισμός ακολουθεί την ακόλουθη λογική: μόνο οι επίσκοποι της οικείας αυτού κατά μέρος (Δυτικής) Εκκλησίας ὑπέκειντο στὴν κρίση του πάπα. Μετά όμως την απόσχιση του πάπα από την Ορθοδοξία οι πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως αποκτούν δικαιώματα επί των επαρχιών του πάπα και επομένως καθίστανται πλέον υπέρτατοι δικαστές όλης της Εκκλησίας. Εδώ υπονοείται έμμεσα ότι προ ακόμη της αποσχίσεως του πάπα οι Κωνσταντινουπόλεως λειτουργούσαν ως υπέρτατη δικαστική αρχή δι΄ όλες τις υπόλοιπες Εκκλησίες, εκτός Δυτικής. Αλλά τη μεγαλύτερη προσοχή προσελκύει όχι τόσο αυτή η αβάσιμη θέση, όσο το υπερπαπικό δόγμα των συντακτών του Τόμου ότι, αρχής γενομένης από 11^{ο} αιώνα, οι Κωνσταντινουπόλεως απέκτησαν μεγαλύτερα προνόμια εντός της Εκκλησίας απ΄ ο, τι ακόμη θα μπορούσαν να είχαν προ της αποσχίσεώς τους οι πάπες Ρώμης.

Ο σύγχρονος γνωστός Έλληνας ιεράρχης και θεολόγος μητροπολίτης Πειραιώς Σεραφείμ, συλλογιζόμενος τους κανόνες της Εκκλησίας, ειδικότερα δε εκείνους της Σαρδικής, στα πλαίσια των αξιώσεων του θρόνου Κωνσταντινουπόλεως επί της υπέρτατης δικαστικής εξουσίας και του δικαιώματος του εκκλήτου στην Ορθόδοξη Εκκλησία, αναφέρει δικαιολογημένως:

«Ἡ ἀδιαίρετος Ἐκκλησία ἐδέχθη ὅτι τά ὑπό τοῦ Γ΄, Δ΄ καί Ε΄ κανόνων τῆς Σαρδικῆς, ὁριζόμενα ἀφοροῦσαν εἰδικό προνόμοιο πού ἀπενεμήθη στόν τότε Ὀρθόδοξο ἐπίσκοπο τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης διά τούς ὑπ' αὐτόν ὑπαγομένους Ἐπισκόπους καί μόνον καί ὄχι περί ἀναθέσεως ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας σέ αὐτόν...

Ἡ ἀπαίτησις τοῦ τότε Ὀρθοδόξου ἐπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης γιά προνόμιο ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας ἀπερρίφθη ὑπό τῆς Ἐκκλησίας διότι ἔγινε δεκτή ἡ κανονική διάταξι τῆς Συνόδου τῆς Καρχηδόνος διά τῆς Ἁγίας Στ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὅτι θά ἀφορίζονται οἱ κληρικοί ἑτέρου ἐκκλησιαστικοῦ κλίματος πού θά ἐκκαλοῦν ἐνώπιον τοῦ ἐπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης τάς ὑποθέσεις των...

Ὁ Βαλσαμών ἀναφέρει χαρακτηριστικά: «Αἱ ψῆφοι τῶν Πατριαρχῶν ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκεινται, Ν ΡΚΓ΄, κβ, Β.Γ.α.λη «ὁ μακαριώτατος πατριάρχης ἐκείνης τῆς διοικήσεως μεταξύ αὐτῶν ἀκροάσθω, κακεῖνα ὁριζέτω ἅτινα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι, καί τοῖς νόμοις συνάδει, οὐδενός μέρους κατά τῆς ψήφου αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου», στήν δέ «Ἐπαναγωγή» ΙΑ΄, 6 (J.G.R. τ. Β΄, 260) «Τό τοῦ Πατριάρχου κριτήριον ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκειται, οὐδέ ἀναψηλαφᾶται ὑφ' ἑτέρου, ὡς ἀρχή καί αὐτῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κριτηρίων», ὁ δέ Ἱερός καί Μέγας Φώτιος στά «Νομοκανονικά» του Θ, α΄ (Σ.Α. 169) γράφει: «οὔτε γάρ ἐκκαλοῦντο αἱ τῶν Πατριαρχῶν ψῆφοι».

Κατά ταῦτα ἡ δικαστική κρίσις οἱασδήποτε Ἁγίας καί Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου πού ἀποτελεῖ κατά τό κανονικό μας δίκαιο τελεῖα Σύνοδο καί ἐκφέρεται μετά ἀπό ἐκδίκαση ποινικῆς ὑποθέσεως

τυγχάνει ἀνέκκλητος δυναμένη μόνον νά ἐκκληθῆ ἐνώπιον Οἰκουμενικῆς Συνόδου».**[15]**

Ο Άγιος Πειραιώς κάνει μνεία στα βαρυσήμαντα λόγια του Βαλσαμώνος. Έχουν βαρύτητα ὡς σαφής μαρτυρία της αντιφατικότητας των ερμηνειών του όταν επρόκειτο διά τα όρια της πατριαρχικής εξουσίας, τη δικαιοδοσία των κατά τόπους Εκκλησιών, τα προνόμια της Κωνσταντινουπόλεως. Πασιφανές τυγχάνει ότι τόσο οι παλαιότεροι, όσο και οι νεότεροι υπέρμαχοι του παπισμού της Ανατολής παραμερίζουν τα ακατάλληλα δι' αυτούς ρητά του Βαλσαμώνος, και όχι μόνο αυτού. Τούτο αποτελεί τρανή απόδειξη του πόσο μακράν απέχουν της αντικειμενικότητας.

Η κατακλείδα της η' αποκρίσεως του Τόμου των πατριαρχών της Ανατολής απαλύνεται με την ακόλουθη φράση: «Εἰ δὲ συναινοῦσι καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι, εἰ τυχὸν ἐίη μείζων ὑπόθεσις, ἀμετάβλητος ἔσται ἡ ἐξενεχθεῖσα ἀπόφασις».**[16]** Δηλαδή, στις μείζονες υποθέσεις, προκειμένου να είναι αμετάβλητος η απόφαση του Κωνσταντινουπόλεως, θέλει συναίνεση των λοιπών Πατριαρχών. **Πρόκειται για μια ουσιαστική επιφύλαξη, η οποία παραμερίζεται επιμελώς και αγνοείται από τον πατριάρχη Βαρθολομαίο, το δόγμα του οποίου σχετικά με την εξουσία του οικείου αυτού θρόνου ουδεμία πλέον ανάγκη έχει από περιορισμούς**.

Απολύτως δίκαιος είναι ο καθηγητής Σ. Τρόιτσκι όταν ασκεί δριμύτατη κριτική στο προαναφερθέν κείμενο: «Αυτό το απόσπασμα είναι χαρακτηριστικό των οπαδών της μεγαλομανίας της Κωνσταντινουπόλεως. Έως ότου η Εκκλησία Ρώμης αποτελούσε μέρος της Οικουμενικής Εκκλησίας, οι κανονολόγοι Κωνσταντινουπόλεως αγωνίσθηκαν να αποδείξουν ότι ο αρχηγός αυτής ήταν μόνο ο πρώτος μεταξύ ίσων πατριαρχών και ότι η δικαιοδοσία αυτούς περιορίζετο μόνο στο πατριαρχείο Δύσεως. Μόλις απεσχίσθη της Οικουμενικής Εκκλησίας, οι κανονολόγοι Κωνσταντινουπόλεως άρχισαν να προβάλλουν αξιώσεις επί της παπικής κληρονομιάς και να επιδιώκουν την εξάπλωση αυτής, άρχισαν να ισχυρίζονται ότι οι πάπες είχαν ιδίως ευρύτερα δικαιώματα εντός της Εκκλησίας, αλλά με την προσχώρηση στην αίρεση απώλεσαν αυτά, τα οποία κληρονόμησε ο Κωνσταντινουπόλεως…Στην ουσία της η απόκριση αυτή δεν είναι άλλο από την απόπειρα ριζικής αλλοιώσεως όλου του κανονικού συστήματος της Ορθοδόξου Εκκλησίας με τον σφετερισμό, υπέρ του Κωνσταντινουπόλεως και των εξαρτημένων από αυτόν τριών υπόλοιπων Πατριαρχών της Ανατολής, δικαιωμάτων, τα οποία συμφώνως προς την Ορθόδοξη δογματική διδασκαλία, ανήκουν στην οικουμενική ιεραρχία. Άλλωστε, εάν όλα τα μείζονα εκκλησιαστικά ζητήματα θα πρέπει να επιλύονται κατόπιν συναινέσεως τεσσάρων Πατριαρχών της Ανατολής, όλοι οι υπόλοιποι επίσκοποι, αρχιεπίσκοποι, μητροπολίτες και Πατριάρχες χάνουν τη σημασία τους ὡς διάδοχοι των Αποστόλων και υποβιβάζονται στην κατάσταση απλών εκτελεστών του θελήματος αυτού του συλλογικού παπισμού της Ανατολής, οι οποίοι θα πρέπει να ακούνε μόνο και να υπακούουν. Ερωτάται, πότε απέκτησαν αυτά τα προνόμια οι Πατριάρχες της Ανατολής; Αναμφιβόλως, δεν τα είχαν την εποχή διαμορφώσεως του κανονικού κώδικα της Ορθοδόξου Εκκλησίας, διότι ουδεμία σχετική αναφορά σε τέτοια δικαιώματα περιέχει, και εάν όλα τα ζητήματα

θα εδύναντο να επιλύονται με τη συναίνεση τεσσάρων Πατριαρχών, δεν θα υπήρχε ανάγκη από Οικουμενικές Συνόδους. Εάν, λοιπόν, αυτοί δεν είχαν τέτοια δικαιώματα την εποχή των Οικουμενικών Συνόδων, ούτε και αργότερα θα μπορούσαν να τα αποκτήσουν, διότι μετά τις Οικουμενικές Συνόδους έλειπε ο σχετικός θεσμός, ο οποίος θα εδύνατο να τους περιβάλει με τέτοια προνόμια.

Συμφώνως προς την Ορθόδοξη διδασκαλία, ούτε οι πάπες, αλλά ούτε και οι Πατριάρχες τόσο μεμονωμένως, όσο και από κοινού, διαθέτουν το αλάθητο. Η ιστορία δεικνύει ότι και το θρόνο Κωνσταντινουπόλεως κατείχαν οι αιρετικοί, ενώ την εποχή της ΣΤ' Οικουμενικής Συνόδου στην αίρεση προσχώρησαν ταυτοχρόνως τρεις Πατριάρχες: ο Αλεξανδρείας Κύρος, ο Ρώμης Ονώριος και ο Αντιοχείας Μακάριος, διά το οποίο και καταδικάσθηκαν συνοδικώς.

Διατί οι παρόμοιες αποκλίσεις από την Ορθόδοξη αλήθεια είναι αδύνατες και στην εποχή μας; Άλλωστε, η ἐν λόγῳ απόκριση των Πατριαρχών αποτελεί απόκλιση από την Ορθόδοξη διδασκαλία στον παπισμό της Ανατολής»**[17]**.

Όσο δεν αφορά την ΚΑ' ερωταπόκριση του Τόμου, την οποία επικαλείται ο πατριάρχης Βαρθολομαίος, ουδεμία σχέση έχει προς το υπό συζήτηση ζήτημα, διότι πρόκειται περί του δικαιώματος επισκόπων να δικάζουν τον οικείο αυτών πατριάρχη:

«Ἐρώτησις κβ'. Εἰ δὲ ἀφηνιάζων τὴν παρ΄αὐτῶν ψῆφον, εἰς ἔκκλητον ἀνατρέχει, τί ἄν γένοιτο;

Ἀπόκρισις. Ἡ παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ τῶν μετ' ἐκεῖνον Πατριαρχῶν ψῆφος ἐπενεχθεῖσα κατ' αὐτοῦ ἐγγράφως καθ' ὅτι ἀν δόξῃ νόμιμον καὶ κατὰ κανόνας, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐσχηκότος παρὰ τῶν κανόνων τὸ τοιοῦτο προνόμιον, κρατείτω κατ' αὐτοῦ, μηδὲ μιᾶς ἄλλης προφάσεως ὑπολεπομένης ἐν τούτῳ».**[18]**

Αυτή η απόκριση υποδεικνύει την ανάγκη της συνοδικής εξετάσεως των τάχα εκκλήτων των πατριαρχών και μητροπολιτών κατά των αποφάσεων των οικείων αυτών τοπικών Εκκλησιών, **κάτι το οποίο αγνοείται και πάλι από τον πατριάρχη Βαρθολομαίο.** Καίτοι, εδώ και πάλι τονίζεται προφανώς ο ρόλος του Κωνσταντινουπόλεως, δεν διασαφηνίζεται, εάν εννοεί όλους τους πατριάρχες και προκαθημένους των κατά τόπους Εκκλησιών. Η ἐν λόγῳ ερωταπόκριση είναι αδύνατο να εξετασθεί εκτός όλου του πλαισίου του κειμένου, ιδίως εκτός της ερωταποκρίσεως η', η οποία θίγει το ίδιο θέμα και ρητώς εκφράζει την ιδέα του παπισμού της Ανατολής. Ο διακεκριμένος κανονολόγος καθηγητής Σ. Τρόιτσκι είχε άριστη επίγνωση των παραπάνω. «Η κβ' απόκριση είναι απλώς η απόπειρα του Κωνσταντινουπόλεως, επωφελούμενος από την υπόθεση του Ρώσου Πατριάρχου Νίκωνος, να αποκτήσει το δικαίωμα να ασκούν έκκλητο ενώπιόν του οι Πατριάρχες και ακόμη οι μητροπολίτες της Αυτοκεφάλου Ρωσικής Εκκλησίας, διά το οποίο, όπως

διαπιστώσαμε κατά την ανάλυση των κανόνων 9ο και 17ο της Δ' ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου, ουδεμία κανονική βάση υπάρχει. Άλλωστε, η κβ' ερώτηση θα εδύνατο να εφαρμοσθεί και διά την ίδια την Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως: τι θα γινόταν, εάν πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τις ή μητροπολίτης του κλίματος της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως δεν αποδεχόταν την καταδικαστική απόφαση, την οποία θα εξέφερε κατ'αυτού η Σύνοδος της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως; Και εάν οι Έλληνες κανονολόγοι ούτε καν στην φαντασία τους δέχονται ότι ἐν προκειμένῳ του ζητήματος θα πρέπει να επιληφθεί μια άλλη Αυτοκέφαλος Εκκλησία ή Εκκλησίες τινες, και θεωρούν οριστικές τις αποφάσεις της Συνόδου Κωνσταντινουπόλεως περί εκπτώσεων οικείων αυτών πατριαρχών (σημειωτέον, ότι είναι αρκούντως τακτικές), διατί τότε αδυνατούν να είναι οριστικές οι αποφάσεις των συνόδων και συνάξεων των λοιπών εκκλησιών όσον αφορά τους πρωθιεράρχες αυτών και ποια είναι η ανάγκη να παραβιάζεται ἐν προκειμένῳ η αρχή του αυτοκεφάλου αυτών; Η ανεδαφική οικειοποίηση του δικαιώματος εκκλήτου όχι μόνο όσον αφορά τους αρχηγούς των εκκλησιών, αλλά και τους υποκείμενους σε αυτούς μητροπολίτες, οι πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως ακολουθούν τα βήματα των παπών Ρώμης, οι οποίοι επιθυμούσαν να είναι δικαστές και να δέχονται εκκλήτους προσφυγές ιεραρχών όχι μόνο της Δύσεως, αλλά και της Ανατολής, παρουσιάζοντας τους κανόνες της Τοπικής Συνόδους Σαρδικής ὡς κανόνες της Α' Οικουμενικής Συνόδου, διά το οποίο και υπέστησαν έλεγχο από τη Σύνοδο της Καρθαγένης».**[19]**

Ποιος ήταν ο ηθικός χαρακτήρας των δύο εκ των τεσσάρων πατριαρχών, των υπογραψάντων τον Τόμο 1663 – του Αλεξανδρείας Παϊσίου και του Αντιοχείας Μακαρίου – διαφαίνεται ξεκάθαρα από το γεγονός ότι κατόπιν συμμετοχής τους στη δίκη του πατριάρχου Νίκωνος στο γράμμα τους πείθουν τον Κωνσταντινουπόλεως Παρθένιο Δ' να δεχθεί την έκπτωση του Νίκωνος, αποκαλύπτοντα, κατά τον καθηγητή Ζυζύκιν «ένα ουσιαστικό κίνητρο, το οποίο θα έπρεπε να επηρεάσει και τον Κωνσταντινουπόλεως. Γράφουν ότι 'θα επαναληφθούν, θα αυξηθούν και θα είναι πλουσιότερες οι συνήθεις ελεημοσύνες προς την οικουμενική Εκκλησία και τα λοιπά πτωχά Πατριαρχεία'. Τα εγγυόμαστε και τα αγωνιζόμαστε πάσῃ θυσίᾳ"».**[20]** Ιδιαίτερα αξιοσημείωτη είναι η μορφή του Αντιοχείας Μακαρίου. Υπέρμαχος της ουνίας διεξήγαγε τις σχετικές διαπραγματεύσεις με την παπική αυλή. Όπως αναφέρει ο Στήβεν Ράνσιμαν, ο Μακάριος «δεν μόνο απέστειλε το 1662 την ομολογία της μυστικής του υποταγής στη Ρώμη, αλλά τον επόμενο χρόνο προσφώνησε δημοσίως τον πάπα ως άγιο πατέρα αυτού κατά το γεύμα στο Γαλλικό προξενείο στη Δαμασκό».**[21]** Το Δεκέμβριο 1663 ο Μακάριος και πάλι απευθύνεται στη Ρώμη ως «Μητέρα Εκκλησία», επισυνάπτοντας στην επιστολή αυτού την υπογεγραμμένη ιδιοχείρως ρωμαιοκαθολική ομολογία πίστεως**[22]**. Αυτή η κατ'επανάληψιν προδοσία της Ορθοδοξίας συνοδεύετο από τα αιτήματα διά χρηματική συνεισφορά. Παρόμοια πρόσωπα είναι αμφίβολο να θεωρούνται εκφραστές της αυθεντικής και αλωβήτου εκκλησιαστικής παραδόσεως.

Να τονισθεί και πάλι: ούτε οι συντάκτες, αλλά ούτε και όσοι υπέγραψαν τον Τόμο 1663 εκπροσωπούσαν το πλήρωμα τα Οικουμενικής Ορθοδοξίας, αλλά ούτε και τη συνοδική γνώμη όλης

της ιεραρχίας των τοπικών αυτών Εκκλησιών. Εξέφρασαν την ιδιωτική αυτών θέση, η οποία ερχόταν σε ριζική αντίθεση με την Παράδοση της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Εκτός από το σκανδαλώδη Τόμο 1663 υπάρχουν και άλλα, πολύ αυθεντικότερα κείμενα των πατριαρχών της Ανατολής, τα οποία είναι μηνύματα αυτών 1723 και 1848 καθώς και η Εγκύκλιος Πατριαρχική και Συνοδική Επιστολή της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως 1895 σχετικά με την εγκύκλιο του Λέοντος ΙΓ' διά την ένωση των εκκλησιών. Σε αντίθεση με το κείμενο 1663 τα έγγραφα αυτά δεν προορίζονταν διά τη χρήση σε κάποια ενδοεκκλησιαστική δολοπλοκία. Αποτέλεσαν σπουδαία βήματα στην προσπάθεια της όσο το δυνατό πληρέστερης διατυπώσεως της διδασκαλίας της Αγίας Ορθοδόξου Εκκλησίας ενώπιον του έξωθεν ετερόδοξου κόσμου, συμπεριλαμβανομένου και του ζητήματος της αρχηγίας εντός της Εκκλησίας, κατά κανόνα στα πλαίσια της πολεμικής κατά της αιρέσεως του παπισμού. Αυτή είναι η μεγαλύτερη αξία τους διά τη μελέτη του υπό εξέταση προβλήματος.

Το μήνυμα των πατριαρχών της Ανατολικής Καθολικής Εκκλησίας διά την Ορθόδοξη πίστη (1723) πραγματεύεται ελάχιστα το θέμα, το οποίο μᾶς ενδιαφέρει. Αναλογιζόμενοι την αποστολική διαδοχή της ιεραρχίας, οι πατριάρχες στρέφονται στο παράδειγμα των πρώτων θρόνων της Αρχαίας Εκκλησίας: «...διά τοῦτο καὶ Δάμασος: δ΄ἐπιστολῇ πρὸς Ἀφρικανοὺς ἔλεγε, τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν τοῖς ἐπισκόποις γενικῶς ἐπιτετράφθαι, καὶ Κλήμης πρῶτος Ῥωμαίων ἐπίσκοπος, καὶ Εὐόδιος ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ Μᾶρκος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Πέτρου διάδοχοι ὁμολογοῦνται. Καὶ Στάχυν ἐν τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ ὁ θεῖος Ἀνδρέας ἀντ΄ἐκείνου καθίστησι, καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλὴμ ὁ μὲν Κύριος Ἰάκωβον ποιεῖ, μετὰ δὲ Ἰάκωβον ἕτερος ἐγένετο, καὶ μετ΄ἐκεῖνον ἕτερος ἄχρις ἡμῶν».**[23]** Ενδιαφέρον προκαλεί εδώ η τονιζόμενη ισοτιμία όλων των πατριαρχικών θρόνων.

Με το ζήτημα του πρωτείου ασχολείται αρκούντως η Εγκύκλιος των Πατριαρχών της Ανατολής του 1848, με το πλήρη τίτλο του εγγράφου να είναι: «Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας πᾶσι τοῖς ἀπανταχοῦ Ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς».**[24]** Το κείμενο έχει ως αποδέκτη τον πάπα Ρώμης και είναι αφιερωμένο στην πολεμική κατά των ρωμαιοκαθολικών αποκλίσεων από την Ορθοδοξία, δι΄αυτό δεν προκαλεί έκπληξη ότι επικεντρώνεται λεπτομερέστερα στο ζήτημα του πρωτείου.

«Λέγει ἡ αὐτοῦ Μακαριότης (σελ. ι', στίχ. 12), – γράφουν ειδικότερα οι πατριάρχες της Ανατολής στην Εγκύκλιο επιστολή αυτών – ὅτι οἱ Κορίνθιοι διενεχθέντες πρὸς ἀλλήλους, ἀναφορὰν ἐποιήσαντο εἰς τὸν Κλήμεντα τὸν Πάπαν Ῥώμης, ὃς κρίνας τὴν ὑπόθεσιν ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς· οἱ δὲ οὕτως ἠσπάσαντο τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, ὥστε καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ἀνεγίγνωσκον αὐτήν. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ συμπεσὸν καὶ πολλὰ ἀσθενὲς ἐπιχείρημα τῆς παπικῆς ἐξουσίας ἐν τῷ οἰκῳ τοῦ Θεοῦ· τότε γὰρ οὔσης κέντρου τῆς διοικήσεως καὶ πρωτευούσης τῆς Ῥώμης, ἐν ᾗ διῃτῶντο οἱ αὐτοκράτορες, ἔδει

πᾶσαν ὑπόθεσιν ὁπωσοῦν ἐπίσημον, οἷα ἱστορεῖται ἡ τῶν Κορινθίων, ἐκεῖ διακρίνεσθαι, μάλιστα εἴπως ἓν τῶν διαφερομένων μερῶν προσέτρεχεν εἰς ἐξωτερικὴν σύμπραξιν. Οὕτω συμβαίνει καὶ μέχρι τῆς σήμερον· οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῶν Ἱεροσολύμων, εἰς τὰ παραδόξως συμπεσόντα καὶ δυσδιευθέτητα γράφουσιν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τὸ εἶναι ἔδραν αὐτοκρατορικήν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ συνοδικὸν πρεσβεῖον· καὶ εἰ μὲν ἡ ἀδελφικὴ σύμπραξις διορθώσει τὸ διορθωτέον, εὖ ἔχει· εἰ δὲ μή, ἀναγγέλλεται τὸ πράγμα καὶ εἰς τὴν διοίκησιν κατὰ τὰ καθεστῶτα. Ἀλλ᾽ αὕτη ἡ ἀδελφικὴ συνδρομή, ἔν γε τῇ χριστιανικῇ πίστει, οὐ πωλεῖται διὰ τῆς ὑποδουλώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα εἰρήσθω καὶ εἰς τὰ ἐκ τῶν ἁγίων Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀναφερόμενα (σελ. θ᾽, στίχ. 5,17), ὑπὸ τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος παραδείγματα προστασίας ἀδελφικῆς καὶ πρεπούσης εἰς τὰ πρεσβεῖα τῶν ἐπισκόπων Ῥώμης Ἰουλίου τε καὶ Ἰνοκκεντίου».

Λοιπόν, τα πρεσβεία του πρώτου θρόνου της Εκκλησίας, είτε στις ημέρες του Κλήμεντος Ρώμης, είτε το ΙΘ᾽ αι., οι πατριάρχες της Ανατολής το 1848 συνέδεσαν με το γεγονός ότι ευρίσκετο αυτός στην πρωτεύουσα του ενιαίου κράτους, κατ᾽αρχάς της Ρωμαϊκής, και αργότερα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ούτε τα ιερά δικαιώματα, ούτε κάποια ειδική κανονική θέση, αλλά η φυσική ροή των πραγμάτων επέβαλε στις διενέξεις να στραφούν στην πρωτεύουσα, τη Ρώμη ή την Κωνσταντινούπολη. Και ακόμη όταν ελαμβάνοντο οι αποφάσεις, αυτές θα έπρεπε να έχουν αδελφικό και όχι εξουσιαστικό χαρακτήρα, να μην παραβιάζουν την ελευθερία των κατά τόπους Εκκλησιών, δηλαδή το αυτοκέφαλο αυτών. Μάλιστα, τονίζεται ιδιαίτερα ότι η αδελφική συνδρομή του Κωνσταντινουπόλεως θα έπρεπε να γίνεται αποκλειστικώς κατόπιν αιτήματος Προκαθημένων των κατά τόπους Εκκλησιών, και όχι να τους επιβάλλεται. Ο κύκλος των προβλημάτων μάλιστα, στα οποία θα ήταν κατάλληλος να συμβάλλει, περιορίζεται από την Εγκύκλια επιστολή σ΄εκείνα, τα οποία υπόκεινται στην περαιτέρω αρμοδιότητα του «αυτοκράτορα», ο οποίος το 1848 ήταν ο Τούρκος σουλτάνος. Επομένως, και αυτή η ενδεχόμενη συνδρομή περιορίζεται από τους πατριάρχες μόνο στο έδαφος, το οποίο ελέγχεται από το σουλτάνο, και με τις υποθέσεις, οι οποίες θα υπόκεινται ακόμη στην κρίση μιας ετεροδόξου εξουσίας, την οποία εκπροσωπούσε ο ίδιος ο σουλτάνος. Εδώ και χρόνια ούτε η Ρωμαϊκή, ούτε ή Οθωμανική αυτοκρατορία, αλλά ούτε οι βασιλείς και σουλτάνοι υπάρχουν, και η ίδια η Κωνσταντινούπολη από την πρωτεύουσα κατέληξε σε επαρχιακή πόλη της κοσμικής Τουρκικής Δημοκρατίας. Ακολουθώντας τη λογική της Εγκυκλίου επιστολής του 1848 ακόμη και τα συμβολικά πρεσβεία του θρόνου Κωνσταντινουπόλεως παύουν εντελώς πλέον να είναι επίκαιρα.

Ακόμη πιο κατηγορηματικό ως προς κάθε αξίωση οποιουδήποτε θρόνου επί εξουσίας στην Εκκλησία του Χριστού είναι το κείμενο της Εγκυκλίου Πατριαρχικής και Συνοδικής επιστολής της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως του 1895 σχετικά με την εγκύκλιο του Λέοντος ΙΓ᾽ διά την ένωση των Εκκλησιών.**[25]** Τα του κειμένου αποκτούν μία ιδιαίτερη επικαιρότητα στα πλαίσια της σύγχρονης παπιστικής και σχισματικής πολιτικής του πατριάρχου Βαρθολομαίου και της υπό αυτόν συνόδου

του πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως:

«...πᾶς ἐπίσκοπος ἐστι κεφαλὴ καὶ πρόεδρος τῆς ἑαυτοῦ κατὰ μέρος Ἐκκλησίας, ὑποκείμενος μόνον ταῖς συνοδικαῖς τῆς καθόλου Ἐκκλησίας διατάξεσι τε καὶ ἀποφάσεσιν ὡς μόναις ἀλανθάστοις, ἥκιστα τοῦ κανόνος τούτου ἐξαιρουμένου τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης, ὡς δείκνυσιν ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, μόνος δὲ αἰωνιος ἀρχηγὸς καὶ κεφαλὴ ἀθάνατος τῆς Ἐκκλησίας ἐστὶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὅτι '*αὐτὸς ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας*' (Κολ. 1.18) ...

Οἱ θεῖοι Πατέρες, τιμῶντες τὸν ἐπίσκοπον Ῥώμης μόνον ὡς ἐπίσκοπον τῆς πρωτευούσης πόλεως τοῦ κράτος, ἀπέδωκαν αὐτῷ προεδρείας πρεσβεῖα τιμητικὰ, θεωρήσαντες αὐτὸν ἁπλῶς ὡς πρῶτον τῇ τάξει ἐπισκόπων, τοῦτ΄ἔστι πρῶτων ἐν ἴσοις, ἅπερ πρεσβεῖα καὶ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀπένειμαν κατόπιν, ὅτε ἡ πόλις αὕτη ἐγένετο πρωτεύουσα τοῦ ῥωμαϊκοῦ κρατους, ὡς μαρτυρεῖ περὶ τούτου ὁ κη' κανὼν τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμενικῆς Συνόδου, λέγων πρὸς τοῖς ἄλλοις τάδε: *Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων ὅροις ἑπόμενοι...τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὁρίζομέν τε καὶ ψηφιζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα. Καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῶ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι* (δηλαδή της γενομένης στις ημέρες του Θεοδοσίου στη Β' Οικουμενικής Σύνοδο Κωνσταντινουπόλεως)*, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς Νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ*. Ἐκ τοῦ κανόνος τούτου καταφαίνεται, ὅτι ὁ Ῥώμης ἐστὶν ἐπίσκοπος ἰσότιμος τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως και τοῖς τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ἐν οὐδενὶ δὲ κανόνι καὶ παρ΄οὐδενὶ τῶν Πατερων ὑπαινιγμὸς τις γίνεται, ὅτι ποτὲ ὁ Ῥώμης μόνος ἐστὶν ὁ ἀρχηγὸς τῆς καθόλου Ἐκκλησίας καὶ ὁ ἀλάθητος κριτὴς τῶν ἐπισκόπων τῶν ἄλλων ἀνεξαρτήτων καὶ αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν...

Ἑκάστη κατὰ μέρος ἀυτοκέφαλος Ἐκκλησία ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει ἦν ὅλως ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοδιοίκητος κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἑπτὰ οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ὅπως δὲ οἱ ἐπίσκοποι τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, οὕτω καὶ οἱ τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἱσπανίας, τῶν Γαλλιῶν, τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Βρεττανίας ἐκυβέρνων τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν ἕκαστοι διὰ τῶν ἰδίων τοπικῶν Συνόδων, οὐδὲν ἀναμίξεως δικαίωμα ἔχοντος τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐπίσης ὑπήγετο καὶ ὑπεῖκεν εἰς τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις. Ἐν σπουδαίοις δὲ ζητήμασι, δεομένοις τοῦ κύρους τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἐγίνετο ἔκκλησις εἰς οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἥτις μόνη ἦν καὶ ἔστι τὸ ἀνώτατον ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ κριτήριον» (παρ. 14-17).

Η θέση του πατριάρχου και των Συνοδικών της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως διατυπώνεται ρητώς και σαφώς:

- Όλοι οι προκαθήμενοι των Αυτοκεφάλων Εκκλησιών υπόκεινται μόνο στις συνοδικές

αποφάσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας και δεν είναι υπόλογοι σε ένα άλλο προκαθήμενο, το ίδιο ισχύει και διά τον πρώτο της Ορθοδοξίας·
- Το πρωτείο και τα προνόμια των θρόνων Ρώμης και Κωνσταντινουπόλεως πηγάζουν αποκλειστικώς από τη θέση τους ως θρόνων της αυτοκρατορικής πρωτεύουσας, ένα καθεστώς το οποίο κάποτε απολάμβαναν οι πόλεις αυτές·
- Το πρωτείο των επισκόπων Ρώμης και Κωνσταντινουπόλεως θεσπίσθηκε με την έννοια του «πρώτου μεταξύ ίσων» και τα μόνα πρεσβεία είναι τα «προεδρείας πρεσβεῖα τιμητικὰ» και τίποτε περισσότερο·
- Όλοι οι προκαθήμενοι των Εκκλησιών είναι ισότιμοι μεταξύ των, συμπεριλαμβανομένων των Ρώμης και Κωνσταντινουπόλεως, ο επίσκοπος Ρώμης (εξυπακούεται ότι ο εντελώς ισότιμος με αυτό επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως) αδυνατεί να είναι «οὐτε ὁ μόνος ἀρχηγὸς τῆς καθόλου Ἐκκλησίας», αλλά ούτε (sic!) «καὶ ὁ ἀλάθητος κριτὴς τῶν ἐπισκόπων τῶν ἄλλων ἀνεξαρτήτων καὶ αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν»·
- Η κάθε κατά μέρος Εκκλησίας είναι «ὅλως ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοδιοίκητος», ενώ ο πρώτος κατά την τιμή επίσκοπος στην Οικουμενική Εκκλησία δεν δικαιούται να επεμβαίνει, και όλα τα ζητήματα πανεκκλησιαστικής εμβέλειας αντιμετωπίζονται μόνο από την Οικουμενική Σύνοδο.

Υπό το φως των ταπεινωτικών δηλώσεων του πατριάρχου Βαρθολομαίου διά τους Σλαβικούς λαούς, ὡς πιστούς δευτέρας κατηγορίας στην Ορθοδοξία, δεν είναι περιττό να παραθέσουμε τα περί των Σλαβικών λαών λεχθέντα, και ιδίως περί της Ρωσικής Εκκλησίας, από την Εγκύκλια Επιστολή του 1895 του Κωνσταντινουπόλεως Ανθίμου και των μελών της Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως με αφορμή τις προτροπές του Ρώμης προς τους Σλάβους να ασπασθούν το Ρωμαιοκαθολικισμό. Λαμβάνοντας υπόψη τις σημερινές επιθέσεις κατά της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας, προφητικά ακούγονται εκείνα τα οποία διατυπώθηκαν από την Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως πριν από 120 και πλέον χρόνια:

«Ἀλλ´ ἐξ ὅλων τούτων τῶν ἐπηρειῶν διασωθεῖσαι χάριτι θείᾳ ἀσινεῖς αἱ Ὀρθόδοξοι Σλαυϊκαὶ Ἐκκλησίαι καὶ προσφιλεῖς θυγατέρες τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς, **καὶ ἰδίως ἡ μεγάλη καὶ ἔνδοξος τῆς θεοσώστου Ῥωσίας, διεφύλαξαν καὶ διαφυλάξουσιν ἄχρι συντελείας τῶν αἰώνων τὴν ὀρθόδοξίαν τῆς πίστεως, καὶ πρόκεινται περιφανῆ μαρτύρια τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας**».

Πρωθιερέας Ανδρέας Νόβικοφ

---

[1] Makary Bulgakov, mitropolit, Istoriya Russkoy Tserkvi. Kn. 7. M, 1996, P. 214.

[2] Troitsky S.V. Po povodu neudachnoy zashity lozhnoy teorii // Edinstvo Tserkvi. M, 2016, P. 441.

[3] Gorsky A., prot. Neskolko svedeny o Paisiye Ligaride do ego pribytiya v Rossiju // **https://azbyka.ru/otechnik/Aleksandr_Gorskij/neskolko-svedenij-o-paisie-ligaride-do-pribytija-ego-v-rossiyu/**

[4] Αυτόθι.

[5] Zyzykin M. V. Patriarch Nikon i ego gosudarstvennye i kanonicheskie idei. Part III. Warsaw, 1938, P. 80.

[6] Sobranie gosudarstvennyh gramot i dogovorov. Part. IV. M, 1826, P. 84.

[7] Αυτόθι. P. 115.

[8] http://www.sedmitza.ru/data/2018/10/24/1226248489/Kommentarii_k_interv_yu_episkopa_Makarija_18.10.2018.pdf

[9] http:// rgada.info/4/index2.php?str=322 и http://rgada.info/4/index2.php?str=323

Μια πηγή: https://mospat.ru/gr/news/46391/